

Dokument nr. 8:133

(2000-2001)

Forslag fra stortingsrepresentantene Jan Simonsen, Harald T. Nesvik og Per Sandberg om tiltak for å bekjempe seksuelle misbruk av barn

Til Stortinget

Innledning

Det fremmes en rekke forslag om å be Regjeringen legge frem en handlingsplan som tar sikte på å bekjempe seksuelle misbruk av barn. Regjeringen blir bedt om å vurdere en rekke forslag om lovendringer for Stortinget, eventuelt å endre forskrifter og regelverk, slik at det for personer som er dømt for alvorlige overgrep mot mindreårige kan stilles krav om medisinsk kastrering før de slipper ut fra fengsel etter endt soning/forvaring, at personer som er dømt for alvorlige seksuelle overgrep mot mindreårige mister adgangen til permisjoner fra fengsel dersom de ikke er underlagt medisinsk behandling/kastrering, at det opprettes en registreringsordning der pedofile overgripere registreres etter endt soning og at dette registeret gjøres tilgjengelig for publikum via de lokale politikamrene, at det innføres en ordning der pedofile overgripere som anses å være farlige for samfunnet etter endt soning blir avbildet med navn, adresse og informasjon om tidligere dommer på en egen internettside, og at seksuelle overgrep mot barn automatisk medfører tap av stilling som innebærer kontakt med barn. Det foreslås også vurdert en endring i straffeloven, og Regjeringen blir bedt om å vurdere å innføre en ordning der pedofile overgripere som enten er på permisjon, er prøveløslatt eller er ferdig med soningen, men fortsatt anses for å være farlige for samfunnet, kan utstyres med en elektronisk brikke som kan identifiseres med et navigasjonssystem.

Bakgrunn for forslagene

I juni 2000 ble det foretatt en total gjennomgang av seksuallovgivningen med bakgrunn i en utredning fra Seksuallovbruddutvalget. Resultatet av stortingsbehandlingen var på ingen måter tilfredsstillende dersom målet var å redusere risikoen for overgrep mot mindreårige barn, og å dempe frykten til foreldrene for at deres barn skal bli utsatt for overgrep.

VG refererte i august 1996 en undersøkelse foretatt av forsker og psykolog Svein Mossige ved Senter

for klinisk psykologisk forskning, som konkluderte med at mange som en gang har forgrepet seg på barn, vil gjøre det igjen. Omtrent samtidig refererte TV 2 til en amerikansk undersøkelse som viste at over 50 pst. av pedofile overgripere i USA forbryter seg på nytt innen to dager etter frigivelsen.

Det faktum at faren for gjentakelser er så betydelig og resultatene av psykiatrisk behandling så tvilsomme, kombinert med de enorme langsiktige psykiske skadevirkningene for ofrene, burde tilsi at vi, - av hensyn til våre barn, - ikke kan slippe pedofile overgripere løs på samfunnet igjen uten at vi er hundre prosent sikre på at de ikke kan forgripe seg på nytt.

Allerede for 10 år siden foreslo derfor Fremskrittspartiet at ingen pedofile gjengangere skulle ha adgang til permisjon fra fengsel, eller til å slippe ut av fengsel etter endt soning, med mindre de var villige til å la seg kastre gjennom en sikker medisinsk behandling. Samtlige partier utenom FrP, stemte ned disse forslagene, som utvilsomt ville ha reddet mange barns liv fra å bli ødelagt dersom de hadde blitt vedtatt.

I dag straffes groteske overgrep mot barn svært mildt. Den strengeste pedofildommen som er idømt i Norge er på 7 års fengsel, pluss sikring. Retten anslo antall overgrep fra denne personen til ca. 1000. For to av guttenes vedkommende skrev retten at den «legger til grunn at tiltalte i perioden fra høsten 1993 til januar 1996 forgrep seg mot fornærmede fra 1-4 ganger pr. uke, stundom flere ganger daglig». Dette kvalifiserte altså ikke til 21 års fengsel, - men kun til 7 års fengsel.

Kombinasjonen av dagens milde lovgivning, som stortingsflertallet har ansvaret for, domstolenes straffutmålingspraksis og en liberal holdning i Fengselsstyret, gjør at dagens virkelighet kan beskrives slik:

Straffen for å skade og forringe et eller flere barns liv er ofte fra 1 år til 5 års fengsel. I enkelte tilfeller sones bare en mindre del av straffen i fengsel.

Når straffen er sonet slippes overgriperen rett ut på gaten, - klar til å lete opp nye ofre.

Selv når overgriperen regnes som så farlig at han har fått sikringsdom, sones sikringsdommen på en slik måte at det gir den pedofile overgriperen god anledning til å forgripe seg på nye barn. Slik kommer dagens virkelighet også stort sett til å være etter Stortingets revidering av straffeloven.

Den eneste måten å tvinge domstolene til å idømme strengere straffer på er selvsagt å sette minstestrafene så høye at dagens urimelig lave straffer ikke lenger kan idømmes. Den eneste endringen i minstestrafene som Stortinget vedtok var en økning av minstestrafen for samleie med barn under 14 år fra 1 år til 2 års fengsel. Det vil fortsatt gi domstolene mulighet til å idømme lave straffer. Det var ikke flertall for å beholde pedofile overgripere i fengsel eller lukket forvaring dersom de ikke har gjennomgått en sikker behandling med medikamenter, slik at de mister seksualdriften.

De forslagene som Regjeringen nå bes om å vurdere tar sikte på å redusere pedofile gjengangeres mulighet til å foreta nye overgrep. Utgangspunktet er at ingen pedofile overgripere med gjentagelsesrisiko skal slippes løs på samfunnet igjen uten at vi er rimelig sikre på at de ikke kan forgripe seg på nytt. Dersom forslag i denne retningen ikke vinner frem, må vi sikre at farlige pedofile overgripere som går løs i samfunnet får redusert sine muligheter til å begå nye overgrep så mye som mulig. En del av tiltakene har dette som siktemål.

Lovendring som medfører at det for personer som er dømt for alvorlige seksuelle overgrep mot mindreårige barn kan stilles krav om medisinsk behandling/kastrering før de slippes ut fra fengsel etter endt soning/forvaring

Forslagsstillerne som representerte Fremskrittspartiet foreslo allerede i Dokument nr. 8:60 for 1990-91 å be regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at medisinsk kastrering kunne brukes som tilleggsstraff/behandling for kriminelle som hadde begått alvorlige seksuelle overgrep mot barn. Forslaget var basert på gode erfaringer med medisinsk behandling i Danmark og fikk støtte blant annet fra overlege og psykolog Hans Reppesgaard. Under behandlingen i Stortinget ble forslaget avvist av representantene fra samtlige partier med unntak av Fremskrittspartiet, noe som kan ha ført til at flere barn som kunne ha vært reddet dersom forslaget hadde blitt vedtatt i årene fra 1991 til i dag har fått sine liv ødelagt av seksualforbrytere.

Da justiskomiteen i forbindelse med behandlingen av Ot.prp.nr. 87 (1993-94) besøkte en fengselsinstitusjon for seksualforbrytere i Danmark ble da også komiteen fortalt av den danske sjefpsykologen at vanlig behandling hadde liten effekt, og at me-

disinsk behandling hadde gode resultat. Behandlingen skjer ved at den pedofile seksualforbryteren får en injeksjon med medikamentet Decapeptyl hver 14. dag, slik at produksjonen av hormon i hypofysen som stimulerer produksjonen av det mannlige kjønnshormonet testosteron, stopper opp. Samtidig blir det gitt en injeksjon med medikamentet Androcur hver 14. dag, slik at produksjonen av kjønnshormoner i kjønnskjertelen stanser opp.

Også i California er det nå vedtatt en lov som åpner for kjemisk/medisinsk kastrering av pedofile forbrytere. Her skjer behandlingen ved at menn som gjentatte ganger har forgrepet seg seksuelt mot barn regelmessig blir behandlet med et legemiddel som nedsetter kjønnsdriften. Det har vært brukt som et argument mot virkningen av medisinsk behandling at en slik metode bare stanser kjønnsdriften, men ikke de seksuelle fantasiene som en pedofil overgriper har, og som kan føre til overgrep til tross for manglende kjønnsdrift. Omfattende tester i USA de siste årene har imidlertid vist at legemiddelet Depo-Provera, som benyttes i California, fører til en dramatisk reduksjon av seksuelle tanker og fantasier hos de aller fleste menn.

Til tross for opplysninger fra California og Danmark som tyder på meget gode resultater med medisinsk/kjemisk behandling har enkelte psykologer stått frem i norske media med påstander om at kastrering ikke virker tilfredsstillende i alle tilfeller. Denne usikkerheten gjør at kjemisk/medisinsk behandling bør kombineres med sikringsordninger. Den beste ordningen for å sikre barns trygghet mot pedofile overgripere er selvsagt å plassere overgriperne i forvaring i et fengsel så lenge som mulig. Dersom de likevel slipper ut av fengselet etter endt soning vil en medisinsk kastrering være den nest beste løsningen, og bør være en absolutt forutsetning for at de får anledning til å slippe ut.

Lovendringer eller forskriftsendringer slik at personer som er dømt for alvorlige seksuelle overgrep mot mindreårige mister adgangen til permisjoner fra fengsel dersom de ikke er underlagt medisinsk behandling

Det finnes en rekke eksempler på at seksualforbrytere har begått nye kriminelle handlinger mens de har vært ute i samfunnet på permisjoner. Når vi vet hvor stor gjentagelsesfaren er for pedofile overgripere, samt hvor lett det er å skjule pedofile overgrep, er det grunn til å frykte at det dessuten er store og dystre mørketall. Det er etter forslagsstillerens mening totalt uansvarlig å slippe personer som er farlige for sine omgivelser ut i samfunnet uten noen former for kontroll. Dersom man likevel velger å slippe pedofile overgripere ut i samfunnet på permisjon må det være et absolutt krav at de gjennomgår en behandling som fjerner kjønnsdriften.

Lovendringer eller forskriftsendringer om at seksuelle overgrep mot barn skal medføre tap av stilling som innebærer kontakt med barn

I forbindelse med behandlingen av Innst. O nr. 92 (1999-2000) vedtok Stortinget å be regjeringen fremme forslag om at overgrep mot barn som hovedregel skal føre til tap av stilling som innebærer kontakt med barn. Denne formuleringen er ikke god nok. Dersom man bruker begrepet «i hovedsak» åpnes det for fortolkninger og unntak som lett kan føre til utglidninger. Det er ikke urimelig å forlange at en person som er dømt for et seksuelt overgrep mot et barn må finne seg en ny jobb som ikke gir like god anledning til nye overgrep, eller skaper frykt og engstelse hos foreldre.

Opprette en registreringsordning der pedofile overgripere registreres etter endt soning, og sørge for at registeret åpnes for publikum via politikamrene. Ordningen må være slik at publikum kan få opplysninger om de registrerte overgriperne ved hjelp av et telefonnummer, og overgriperne må idømmes straff dersom de ikke følger opp reglene i registreringsordningen

I kjølvannet av drapet på den engelske skolejenta Sarah Payne sist sommer offentliggjorde avisen «News of the World» navn og bilder av en rekke dømte seksualforbrytere. Det førte til en debatt i flere land om hvordan foreldre og barn skal beskyttes mot pedofile overgripere som er løslatt etter en dom og befinner seg i deres nærområde. Justisministeren i Østerrike uttalte blant annet at offentliggjøring av informasjon om dømte pedofile er nødvendig for å beskytte mulige ofre. I Norge tok blant annet spesialist i klinisk psykologi, Tore Gunstein Nilsen, til orde for at folk som bor i nærmiljøet til sex-overgripere bør ha mulighet til å vite om dem:

- *«De pedofile overgriperne er følelsesmessig avstengt. De har liten interesse for å gå i terapi og dessuten er det vanskelig å snu på de reaksjonsmønstre de har. De representerer en relativt konstant fare for miljøet rundt seg,» sa han blant annet i et intervju med Bergens Avisen.*

I Storbritannia er det opprettet et arkiv med navn på, og andre opplysninger om, ca. 9000 sexforbrytere. Forbryterne blir ført inn i dette arkivet når de blir dømt, og strøket igjen en viss tid etter at de har sonet sin straff. Politiet kan gi opplysninger fra dette arkivet til lokale myndigheter, når en straffedømt pedofil flytter til et nytt område. Opplysningene skal i så fall gå til overlærere og ledere for frivillige organisasjoner på det stedet den straffedømte flytter til. Det har i kjølvannet av drapet på Sarah Payne vært en sterk

folkelig reaksjon i Storbritannia mot at ikke navn på straffedømte pedofile overgripere blir gjort alminnelig tilgjengelig til alle som bor i nærområdene.

I de forskjellige statene i USA finnes det ulike lover som gir foreldre anledning til å informere seg om pedofile overgripere som befinner seg i deres nærområde. I 1996 vedtok kongressen en lov som ble sanksjonert av president Clinton, og som medfører at enkelte seksualforbrytere må la seg registrere i et register som allmennheten har tilgang til. Metoden som brukes for å få tilgang til opplysningene varierer fra stat til stat. I California må publikum kopiere informasjonen fra et CD-rom som er tilgjengelig på den lokale politistasjonen. I New Mexico kan navnene på de pedofile overgriperne lastes ned fra en webside.

Den amerikanske loven er gjerne kalt «Megans Lov», etter den syv år gamle piken, Megan Kanka, som ble myrdet i 1994 av en pedofil overgriper som hadde sonet ferdig sin dom og bodde i hennes nabolag uten at foreldrene og andre personer bosatt i nærområdet var varslet av politiet. Den føderale loven gir myndighetene rett til å opprette et register på alle seksualforbrytere. Registeret er åpent for publikum via politikamrene. Registerne inneholder imidlertid ikke navn på personer dømt for incest, men begrenser seg til de ca. 20 pst. av pedofile overgripere som var ukjente for de barna de foregrep seg imot. All informasjon om disse personene er tilgjengelig for offentligheten.

I delstaten Washington er det opprettet en spesialenhet som sørger for at alle seksualforbrytere registrerer seg i det offentlige registeret. I henhold til loven som ble vedtatt i juli 1997 skal alle dømte seksualforbrytere registrere personalinformasjon og opplysninger om kriminell bakgrunn. De dømte seksualforbryterne som ikke registrerer seg vil bli arrestert og kan få opp til 5 års fengsel for brudd på registreringsloven.

I delstaten Wisconsin kan politiet dele ut flyveblad i nærmiljøer hvor det bor en pedofil overgriper. Avgjørelsen om hvilken informasjon som skal spres i nærmiljøet taes av politisjefen.

I Alaska er alle som er dømt for seksuelle overgrep pliktige til å registrere seg. Registeret inneholder informasjon om personalia, bosted, dom og forbrytelse. Det er variasjon i kravet om hvor lenge man skal være registrert avhengig av forbrytelsens karakter. For enkelte handlinger er det krav om å være registrert på livstid. Hele registeret er lagt ut på internett, hvor publikum kan søke etter sitt postnummer eller nærområde og komme frem til en liste over hvilke personer som er registrert og hva de er dømt for. Registeret inneholder både navn og bilder av de straffedømte.

I delstaten New York må alle pedofile overgripere registrere seg, inkludert de som har sonet ferdig. Myndighetene vil alltid vite hvor overgriperne bor og

befinner seg til enhver tid. Overgripere får straff hvis de flytter til ny adresse uten å registrere seg i registeret. Man plikter å registrere seg én gang hvert år i 10 år. Hvis man er ute på sikring og ikke registrerer seg vil pedofile overgripere bli straffet. Pedofile overgripere vil også bli dømt til en såkalt «restraining order». De kan ikke befinne seg i nærheten av skoler, barnehager og andre steder hvor det oppholder seg mange barn. Dersom en dømt pedofil befinner seg x-meter fra en plass hvor det befinner seg barn kan han bli straffet med ubetinget fengsel. Etter endt soning vil alle dømte overgripere bli fremstilt for en komité og bli vurdert. Der blir overgriperne rangert etter «mulige tilbakefall». Såkalte «høy risiko overgripere» må melde seg hos politiet én gang hvert kvartal.

I New York er opplysningene fra registeret over pedofile overgripere gjort tilgjengelig for publikum gjennom et telefonnummer som det lokale politiet har ansvaret for. Ved å ringe dette telefonnummeret kan publikum få vite om en navngitt person som de mistenker for å være en trussel mot deres barn har dommer bak seg for alvorlige overgrep, slik at foreldre kan ta sine forholdsregler. Den forrige guvernøren i New York har selv sendt ut en reklamebrosjyre for dette telefonnummeret der han anbefaler publikum å bruke den muligheten som ligger i ordningen.

Det har vært benyttet som argument mot ulike typer informasjonsordninger til publikum, enten via internett, direkte informasjon fra politiet, eller telefoninformasjon, at det vil skremme overgriperen under jorden. En informasjonsordning bør derfor kombineres med en registreringslov som gjør at overgriperen risikerer fengselsstraff dersom han bytter adresse uten å melde fra til registeret.

Dersom departementet utarbeider et lovutkast med registreringsordning og opplysningstelefon må det tas stilling til hvilke grupper av overgripere som skal med i ordningen. Det bør blant annet vurderes om incestovergripere bør unntas fra ordningen, både fordi det har forekommet spesielt mange justismord i forbindelse med incestsaker og fordi incestovergripere ikke alltid vil være en trussel for ukjente barn. For sine egne barn vil de være kjente. Disse grenseoppgangene overlater forslagsstillerne til departementet å vurdere nærmere.

Innføring av en ordning der pedofile overgripere som ansees å være farlige for samfunnet etter endt soning blir avbildet med navn, adresse og informasjon om tidligere dommer på en egen internettside

I likhet med ovenfor nevnte forslag er hensikten med dette forslaget å innføre en ordning som gjør det mulig for foreldre å beskytte sine barn mot potensielle overgripere. I avveiningen mellom hensynet til en straffedømt pedofils personvern og hensynet til å beskytte barn fra å bli utsatt for overgrep som kan øde-

legge deres liv, bør hensynet til barnas sikkerhet veie tyngst. Foreldre og andre interesserte bør derfor ha anledning til å informere seg om hvilke personer som kan være farlige for deres barn. Internett er i dag et verktøy som stadig flere nordmenn har tilgang til, og det vil derfor kunne være et nyttig supplement til en informasjonstelefon. Også i forbindelse med en internettløsning bør departementet foreta en vurdering av om det bør foretas noen avveininger mellom ulike grupper barnemisbrukere, og hvor stor faren for gjentagelse skal være før en person kommer inn under ordningen. Også en ordning med bruk av internett må kombineres med en registreringslov.

Innføring av en ordning der pedofile overgripere som enten er på permisjon, er prøveløslatt, soner sikringsdom eller er ferdig med soning men anses for å være farlige for samfunnet, kan utstyres med en elektronisk brikke som kan identifiseres med et navigasjonssystem

Et system med elektroniske brikker som gjør at politiet kan følge bevegelsene til en person blir i dag brukt i Sverige i forbindelse med ordningen med hjemmesoning for enkelte typer kriminelle. Med hjelp av dette virkemidlet kan det registreres dersom vedkommende beveger seg ut av leiligheten. Ved å anvende denne løsningen på pedofile overgripere vil myndighetene til enhver tid ha full oversikt over hvor de oppholder seg, slik at nye overgrep blir vanskeliggjort. Ordningen er imidlertid ikke utprøvd, og det er også mulig at den er svært ressurskrevende. Departementet bør likevel foreta en vurdering av om en slik løsning kan være hensiktsmessig for å oppnå at løslatte pedofile overgripere ikke foretar nye overgrep mot uskyldige barn.

Økning av straffereaksjonene for seksuell omgang med barn under 14 år, slik at maksimalstraffen blir satt til 21 år, og slik at det settes en minstestraft på 5 års fengsel dersom den seksuelle omgangen var samleie og overgriperen er eldre enn 18 år

Som nevnt ovenfor er straffereaksjonene for å ødelegge barn gjennom seksuelle overgrep svært lave. Den eneste muligheten til å tvinge domstolene til å idømme straffereaksjoner mer i samsvar med den alminnelige rettsoppfatningen er å øke minstestrafte- ne. Samtidig bør det unngås at frivillige samleier mellom jevngamle tenåringer fører til mange års fengsel. Det er derfor tatt med en forutsetning om at den strenge minimumsstraffen bare skal gjelde for myndige personer. Det betyr selvsagt ikke at grove overgrep mot småbarn begått av en person over den kriminelle lavalder, men under myndighetsalder, ikke kan straffes med fengselsstraff på mer enn 5 år. Maksimalstraffen for disse vil fortsatt være 21 år. Minstestrafte- n vil være 2 års fengsel, slik det ble ved-

tatt da Stortinget våren 2000 reviderte seksuallovgivningen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en handlingsplan for å bekjempe seksuelle overgrep mot barn der følgende forslag blir vurdert:

- at det for personer som er dømt for alvorlige seksuelle overgrep mot mindreårige barn kan stilles krav om medisinsk behandling (kastning) før de slipper ut fra fengsel etter endt soning.
- at personer som er dømt for alvorlige seksuelle overgrep mot mindreårige mister adgangen til permisjoner fra fengsel dersom de ikke er underlagt medisinsk behandling.
- at seksuelle overgrep mot barn skal medføre tap av stilling som innebærer kontakt med barn.
- å opprette en registreringsordning der pedofile overgripere registreres etter endt soning, og sørge

for at registeret åpnes for publikum via politikamrene. Ordningen må være slik at publikum kan få opplysninger om de registrerte overgriperne ved hjelp av et telefonnummer, og overgriperne må idømmes straff dersom de ikke følger opp reglene i registreringsordningen.

- å innføre en ordning der pedofile overgripere som ansees for å være farlige for samfunnet, etter endt soning blir avbildet med navn, adresse og informasjon om tidligere dommer på en egen internettside.
- en økning av straffereaksjonene for seksuell omgang med barn under 14 år, slik at maksimalstraffen blir satt til 21 år, og slik at det settes en minsteStraff på 5 års fengsel dersom den seksuelle omgangen var samleie og overgriperen er eldre enn 18 år
- å innføre en ordning der pedofile overgripere som enten er på permisjon, er prøveløslatt, soner sikringsdom eller er ferdig med soning men anses for å være farlige for samfunnet, kan utstyres med en elektronisk brikke som kan identifiseres med et navigasjonssystem.

11. juni 2001